

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע"נ

ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מראה מקומות רשפי אש

לע"נ מרים שיינדל בת יצחק"א אפרים שמעון סינאוויץ

LAKEWOODDAFYOMI.COM

טעם הזית בשמן וכמו שאמרו בעו"ג, דחמרי חדתא וענבי הוי חדא טעמא, וז"ב. ובוזה מדויק לשון הכתוב בשופטים ט' החדלתי את דשני אשר בי יכבדו ולא כתיב בו משום דהשמן ניכר טעם הזית בו ודוק. ואולי משום דשמן זית אין דרכו לשתות וכמו דמשמע בריש כיצד מברכין אי דשתי אוזוקי כו' לכן כתוב בי:

והשב אפודתו אשר עליו וכו'. יתכן ע"ד רמז דאמרו אפד מכפר על ע"ז (זבחים דף פ"ח), ומחשבה אצל עו"ג הוי כמעשה כמוש"כ סוף פ"ק דקדושין, וזה שאמר וחשב אפודתו וכו' כמעשהו (מצאתי להקדמונים):

ולקחת את שתי אבני שהם. הנה בשהם דחושן הוא למטה יוסף רמז שישראל נקראים על שם יוסף וכמו שאמר במד' שוח"ט מקרא אולי יחנן שארית יוסף. ודע דאפד מכפר על עו"ג שנא' אפד ותרפים וחושן מכפר על הדינין, לכן שהם מרמז ליושר הדעות המשובשות הטעה בשכל שזה גרם לעון עו"ג וישפה שהוא גמר החושן אבן האחרונה עליו מרמז להסרת העול והמרמה והאונאה שזה גורם לעות הדין, וכמו שאמר בתו"כ על קרא דלא תעשו עול במשפט במדה ובמשקל כו' שהמודד קרוי דיין. לכן אמרו על ושמתי כדכוד שמשותך חד אמר שהם שהוא הסרת ההטעה באלוקות וחד אמר ישפה שהוא הסרת מרמה והעול שבין אדם לחבירו, לכן אמר [כדכד] כדין וכדין וזה שסיים הכתוב וכל בניך למודי ד' שילמדו הידיעה הברורה בהשגת אחדותו יתברך וכמו שאמרו בקרבנות לא נאמר אל ואלוקים ושדי רק ד' שלא ליתן פ"פ לחלוק [סוף מנחות] ששם ד' אינו מתייחס לשום נמצא זולת הבורא היחיד לבדו וזה שהם משך חכמה <מהדורת אור החיים> / כהו. מאיר שמחה בו שמשווי סלונימוס {עמוד 165} (726077)

ורב שלום בניך שיסורו מהם העול והמרמה שזה ישפה וזה כדין. ודוק היטב. ודע דכל השבטים צערו לאביהם במכירת יוסף ויוסף עצמו לא הודיע לאביו רק יוסף היה ירא מפני החרם, אבל בנימין כבד לאביו ולכן שרתה שכינה בחלקו ולכן כשאבד ישפה מבנימין הראה להם השי"ת גודל מצות כבוד אב אצל דמא בן נתינה ודוק היטב:

ששה משמותם וכו'. בירושלמי פרק אלו נאמרין אמר דבאבני אפד היה כתוב בן באבן אחד וימין באבן השני ודריש דכתיב ששה משמותם מקצת שמותם וכן בתרגום יהונתן, לכן היה כתוב בנימין על שתי כתפות האפד, ולזה אמר בברכות בנימין כו' ובין כתפיו שכן. וזה רמז נאה:

תרשיש ושהם. הא דכתיב בוי"ו לרמז דוהוא נער את בני בלהה ובני זלפה לכן נתחברו באבני אפוד ג"כ, דשוהם היה של יוסף. או דמרמז שהיה נותן הפסקה למשה בין דיבור ודיבור כמו שאמרו רז"ל, ולכן כאן שהשי"ן הוא סוף של תרשיש ותחלתו של שוהם ג"כ שי"ן, וכדי שלא לערבב האותיות אמר ושוהם וכמו שאמרו בירושלמי פרק כיצד מברכין גבי המוציא שלא לערב האותיות, ובפרק היה קורא גבי קריאת שמע יעו"ש ודו"ק. לכן בפרשת פקודי גבי עשייה לא כתיב בוי"ו עיי"ש:

וכגמרא מגילה כרשנה כו' תרשיש. כלום שמשו בב"כ לפניך דכתיב בהו תרשיש. תרשיש היה אבן של אשר דבנותיו היו נאות ונשואות לכהונה גדולה ועיין בספרי ברכה ומ"ר ב"ר פ' ע"א, וזה לימוד זכות על ישראל שהן היו מגדלין בת נאה בצניעות שתהא ראויה לכה"ג העובד במקדש, ואלו כשיש להן יפיפיה, הן מוליכות אותה ערומה:

דברי

השמיטה

שאר

קסה

כלל וחילוי חילוי מלומר כדברים האלי' אך באמה שמעתי צטס הגאון צעל קלוה"ח והמדומ' סכן מלאחי צמרחאחי שאמר צמ"ס גבי דמא זין נחי' לשנה כולדה לו פרה אדומ' שהקצ"ה רלח להראות שהוא נפקד מעשה צצניל מלוח סכליות כיצוד אז וישראל נהכו לו מעשה צעבור מלוח חוקייה ודפח"ח :

ולפ"ן הנה ילחק קיים מלוח כיצוד שהוא עשה רלון אציו וילחק באמה לא שומע מד' רק שהאמין לאציו וקיים מלוח כיצוד וזה מלוח סכליות אצל אצרהס קיים מלוח חוקייה שצאמה כציכול גם הקצ"ה לא עלה' על דעמו כאשר הי' צסוף רק לנסיין עשה כן ודו"ק : **וישוא** אצרהס את עיניו וירא את המקום מרחוק לכאור' לריך ציאור דומע עיני' שנשא את עיניו וירא את המקום מרחוק מה כ"ע זין קרוצ לרחוק. ולפענ"ד נרא' דהכי כחי' אח"כ ויקרא את סס המקום שהוא ד' ירא' אשר יאמר היום צהר ד' ירא' וציאור הענין נרא' לפענ"ד דהכי באמה המקום הלז הי' צו השראה קדושי' הגדולי' אונס עוד לא נהגל' הקדושי' סס רק לאחר זמן רצ כאשר כנה סס המוקדש ונחקרצו סס הקרצנות המקום נחקדס והנה צעה שרא' המקום הצין אצרהס סזה המקום מקום מוכן לקדושי' ולהשראה סכי' אונס הצין צרוח סכלו סעוד לא נסלס הענין וה ע"ד מי שרואה עלס מנכיל וכאשר יסיס עין ולצ עליו יצין צדעו וסכלו כי העלכ הלז יגדל מאוד צהורה כי יס לו כלס לאחז צקנסני התורי' אונס עוד לא הצטילו אסכלוחיו עכציס וכמו כן ראה המקום שהוא מוכסר להשראה קדושי' ולהקרצת קרצנו וז"ס וישא אצרהס את עיניו וירא את המקום מרחוק והיינו סעודנו רחוק וכעין מ"ס אראנו ולא עמה אסורנו ולא קרוצ וע"כ אור ונצו' אליכס ופרס"י צטס המדרס סכתנכא סייצו סניהס והיינו שהצין סכעה עוד לא נכסר המקום סיה"י צו השראה קדושי' סיעקר ילחק סס לעולי' וע"כ אח"כ כסרא' סלא יקרב ילחק אור ד' ירא' וכחרגומו הכא יהון פלחין דרי' והיינו סעוד לא נחמלא השלמה הקדושי' רק צרצות הימים לעמיד יהון פלחי' דרי' ודו"ק. **וירא** והנה חיל אחר כאלז צסנך צקרניו לכאור' קשי' דהא חילו סל אצרהס הי' מעשרת הדצרים סנצראו צע"ס צין השמשות וחי"כ הי' זקן ואיך כסר להקרצ' והא חיל זין שחי סנים אר ג' לכל היוחר והיאך מוכסר לקרצן ומכאן ראי' צרו' למ"ס המלומ"ל פ"צ מאיקורי מוצח הי' דחרי גווי זקי' יס זקן צטכיס וזה אינו פסול רק מדרצנו עפני' הכצוד ויש זקן שהוא סס כח ורוחה וזה פסול מה"ס ע"ס וצפ"א מפרה והנה כצד כודע כי קרן מורה על חוקף סל הדצד כמ"ס צשו"ת חריצ"ס על כצצע לו צחי' הקרן סהיינו חוקף הדצד וכחו הוא נקרא קרן כי כחו סל סור הוא צקרן

ולפ"ז כאן סכאלח צסנך צקרניו היינו צחקפו ולכך הקרצו לעולי' . ומ"ס כאלח צסנך צקרניו לפענ"ד נרא' עפמ"ס צכתוצוח דק ק"ז הניח מעוחיו על קרן חלצי ופירס צסיעי' וקוצלח סס סחלצי סמוזקן הקרן מועיל לו הרצ' והוא הולך למקוב לצל ירא' וצל ימלא וחוקע קרנו סס צאחר מנקיקי ססלעים כדי סלא ימלא לעולס ע"ס צטס דוירטי רשומוח ולפ"ז גם זה האיל הי' נסחר משסח ימי צראשית וכאלח צסנך צקרניו סלא ירא' ולא ימלא ותי' מוכן לזה ולכך כאשר ראה אצרהס את האיל הצין שהאיל מוכן לזה. וז"ס צמדרס סה"י האיל רן לאצרהס והסטון מקצכו ומערצו צאילנות והיינו שהסטון רלח סייסנך קרניו צצל ירא' וצל ימלא אצל אצרהס רלח אוחו והצין סמוכן לזה ודו"ק היטב :

והנה לסון חיל אחר כדחקו רש"י והחרגוס והראצ"ע ולפענ"ד נרא' עפמ"ס צטס המדרס סה"י הסטון רלח לערצו ולפענ"ד נרא' דהסטון הצין סאיל מוכן משסח ימי צראשית ורלח להציא חיל אחר כדי סיטעס אצרהס ויצין סזה האיל סנצחר אצל אצרהס הצין וז"ס וישא אצרהס את עיניו וירא והנה חיל אחר כאלז צסנך צקרניו היינו שהסטון הציא לו חיל אחר והסציכו וערצו צין חילנות צקרניו אצל אצרהס אציו ידע צרוח סקודס ולקח לו לעולי' והיינו דכחי' ויקח את האיל צה"א חידוע והיינו מה סה"י מוכן משסח ימי צראשית ודו"ק כי היא הערה כפלא' אשר כעדומו' סנא קדעני סוס ארס צזה . **ויקרא** את סס המקום שהוא ד' ירא' אשר יאמר היום צהר ד' ירא' . לפענ"ד סכו' ע"ד מ"ס והיום הזה חלמרכי' ופי' הרלצ"ע סהיום עלמו יתי' כזכר צפי כלוכ"כ הצני' לעיחיס על וזה ככד היום הזה סהיום סנחחדס צו איזה ענין גדול היום צעלמו כככד ולזה אחר אשר יאמר היום והיינו סהיום גופא יאמר צפי כל צהר ד' ירא' ודו"ק :

וישב פחה האהל פרס"י יצב כחי' חיל אתה ס"י לצניך סעהיד חני להסיילצ צעדה חרייכיס והס יושבים סנאמר חלקיס כלצ צעדה אל והוא סמוח מה ענין דייכיס ליסיצה אצרהס והנרא' צזה דהנה אמרו צמדרס שאמר אצרהס עד עכסיו חיו צאים חללי ערלים ועכסיו מעסימוול אינס צאים חללי חיל הקצ"ה עד עכסיו צאו ערלים חללך עכסיו חני צא חללך סה"ד וירא חליו ד' וציארתי דהנה חריסעו לא הצין רק עד בגלל הירח ואמר הרמב"ס צמורי' לפי סלא הי' כימול לא זכה להצין יותר רק מהגלגל הירח ולמעט אצל צשומיס לא הצין ולכך כל סלא כימול הי' רק ערלים צאו חללו ולא הי' יכול להצין רק שהיא חל עולס אצל מה סצשומיס לא הצין ולאחר סעול הקצ"ה צא חללו וכוכחו שהצין גם עה סצשומיס עד כסא סכצוד כציכול והלח אמרו חז"ל מעולס לא ירדה ססכי' למעט מעשרי' ולא ידרו מעה וחליה למעלי'

רכד

שמות יח יתרו

יתרו יח א וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל-אשר עשה אלהים למשה

א. ושמע, יתרו רבא ס
דמדן חמוהי דמשה, ית
כל דעבד יי למשה.

רשב"ם יח (א) אשר עשה אלהים למשה, שלא הזיקו פרעה ושגדלו הקב"ה בעיני פרעה ועבדיו ועשה לישראל ניסים על ידו.

רמב"ן יח (א) כבר נחלקו רבותינו בפרשה הזאת¹, יש מהם אומרים כי קודם מתן תורה בא יתרו כסדר הפרשיות, ויש מהן שאמרו

שאחר מתן תורה בא, וזה ודאי יסתייע מן הכתוב שאמר ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חונה שם הר האלהים (להלן פסוק ה), הנה אמר שבא אליו בחנותו לפני הר סיני שחננו שם שנה אחת, וזה טעם אשר הוא חונה שם², ועוד שאמר והודעתני את חקי האלהים ואת תורותיו (פסוק טז), שהם הנתונים לו בהר סיני, ועוד כי כאן אמר וישלח משה את חותנו וילך לו אל ארצו (פסוק כז), והיה זה בשנה השניה בנסעם מהר סיני, כמו שאמר בפרשת בהעלותך ויאמר משה לחובב בן רעואל המדיני חותן משה נוסעים אנחנו (במדבר י ט), ושם כתוב ויאמר אליו לא אלך כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך (שם ל), והיא ההליכה הכתובה בכאן וילך לו אל ארצו, ועוד הביא³ ראיה ממה שאמר הכתוב ה' אלהינו דבר אלינו בחורב לאמר רב לכם שבת בהר הזה פנו וסעו לכם (דברים א ו-ז), ושם נאמר ואומר אליכם בעת ההיא לאמר לא אוכל לבדי שאת אתכם (שם ט), ואקח את ראשי שבטיכם אנשים חכמים וגו' (שם טו), וזו עצת יתרו, ושם כתוב ונסע מחורב (שם יט), כי נסעו מיד, ואם כן נצטרך טעם למה מקדים הפרשה הזאת לכותבה בכאן. ואמר ד"א⁴ כי היה זה בעבור דבר עמלק כי כאשר הזכיר הרעה שעשה עמנו עמלק וצוה שנגמלוהו כרעתו, הזכיר שעשה לנו יתרו טובה, להורותינו שנשלם לו גמול טוב, וכשנבא להכרית את עמלק כמצוה עלינו, שנזהר בבני הקיני העומדים עמהם ולא נוסיפם⁵

1 זבחים קטז, א. ומכילתא ריש פ' יתרו, מחלוקת רבי יהושע ורבי אלעזר המורעי.
ר"י סובר קודם מתן תורה בא, ור"א סובר אחר מתן תורה בא. 2 ולפני מתן תורה עדיין לא חנו שם]. 3 ראב"ע כאן. 4 ראב"ע פי' הארוך כאן. 5 ולא נכריחם.

יח יח (א) וישמע יתרו, פרש"י: שמע קריעת ים סוף, דוגמא: כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי ים סוף (יהושע ב י). ולפי שיתרו ועמלק סמוכין זה לזה, כדכתיב: ויאמר שאול אל הקיני סורו רדו מתוך עמלקי פן אוסיפך עמו (ש"א טו ו), עכשו, שמא ע"י פלטים שברחו ממלחמת עמלק שמע. יתרו, פרש"י: שבעה שמות היו לו. וא"ת אמאי לא קחשיב רכב שאף כן נקרא יתרו, כדכתיב: מבני רכב חותן משה¹. אלא יש לומר דלא חשיב כאן רש"י אלא אותם שנכתבו בתורה, אבל אותם דכברי קבלה לא חשיב². כהן מדין, גדול היה מדהשוה הכתוב ליבין חבר, והיינו יתרו, כדכתיב: כי שלום בין יבין מלך חצור ובין בית חבר הקיני (שופטים ד יז), ש"מ גדול היה. חותן משה, פרש"י: כאן היה יתרו מתכבד במשה. כלומר: כאן שנתגדל משה ונעשה שר היה יתרו מתכבד בו, ולשעבר שעדיין לא נתגדל וגלה מארצו היה הוא תולה הגדולה בחמיו, שהיה נשיא בעירו. את כל אשר עשה אלהים למשה, שהצילו, שלא הזיקו פרעה אע"פ שהיה מחויב למלכות, ושגדלו לפני פרעה ולפני עבדיו.

1 אין פסוק כזה [וראה סנהדרין קד א שפירשו את הפסוק בדה"א ב נה: המה הקינים הבאים מחמת אבי בית רכב, שהכוונה לבני יתרו, וברש"י שם: ובניו של יתרו הן בניו של רכב, וראה גם רש"י ירמיה לה ב]. 2 וכן במושב זקנים.

יח יח (א) וישמע יתרו, מה שמועה שמע וכא¹, קריעת ים סוף רש"י ומלחמת עמלק², יתרו, שבע שמות נקראו לו³: רעואל, יתרו, יתרו, חובב, חבר, קני, פוטיאל. יתרו, על שם שיתר פרשה אחת בתורה: ואתה תחזה (להלן פסוק כא), יתרו, לכשנתגייר וקיים המצות הוסיפו לו אות אחד על שמו, חובב, שחבב את התורה⁴.

1 פי' מאיזו שמועה מכל השמועות נתעורר לבוא (רא"ם). 2 מכילתא יתרו מסכתא דעמלק פ"א, זבחים קטז א. 3 מכילתא שם. 4 במכילתא: שהיה חביב למקום. רעואל שהיה כריע למקום, חבר שנעשה כחבר למקום, פוטיאל שנפטר מעבודה זרה, קני שקנא לשמים וקנה לו תורה. וכאן פירש רק ג': יתרו וחובב, בעבור שהיו מיוחדים בחבוב התורה והמצוות (מהר"ק).

ראב"ע הארוך	אשר פתח עיני יתרו ³ וענה הנדוד יתרו ⁴ תחלתה דבר יתרו ⁵	נאום אברהם ¹ אסיר תקוה ² עדי הלך חצי לבו וזה פירש בפרשה

יח (א) וישמע יתרו, הזכיר למעלה דבר עמלק, כי לרפידים בא⁶. והיתה ראויה פרשת כחדש השלישי (להלן יט א) להיותה כתובה אחר דבר עמלק, כי שם כתוב ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני (שם ב), א"כ למה נכנס דברי⁷ יתרו בין שתי הפרשיות והגאון⁸ אמר: כי יתרו בא אל מדבר סיני לפני מתן תורה⁹. ולפי דעתי, שלא בא רק בשנה השנית אחר שהוקם המשכן, כי כתוב בפרשה עולה וזבחים לאלהים (להלן פסוק יב), ולא הזכיר שכנה

1 המשקל של השיר הוא יתרו שתי תנועות: מפועלים בדת ובסוגר. לשם כך כתב אברהם ולא אברהם. 2 האסור בחבלי תקוה לישועת ה': לפי הפסוק: שוכו לבצרון אסירי התקוה (זכריה ט יב). 3 יתרו – חבל קשתו, שלא יוכל לירות בה חץ. סמל החלשת כוח ההתנגנות. לפי הפסוק: כי יתרו (קרי יתרי) פתח ויעניי (איוב ל יא). 4 הנדודים עינו מה שנוחר מן הלב. 5 הכוונה למה שאמר בשני הבתים הקודמים. המלה יתרו באה בשלשה מובנים. 6 לעיל יז ח. 7 בכ"י פריס ובהוצאת מרגליות טובה: נכנס דבר יתרו. הנושא והנושא ביחיד. 8 בפ"י ר"א בן הרמב"ם כתב כשם הר"יג להיפך]. 9 [ראה זבחים קטז א מחלוקת בהן]. וראה רמב"ן כאן.

יח (א) וישמע יתרו, לפי דעתי¹ שיתרו בא אל משה אחר שכנה המשכן, כי יש דמות ראיות שאמר הכתוב לאכל לחם עם חותן משה לפני האלהים (להלן פסוק יב). ואמר משה בספר אלה הדברים שאמר השם למשה, רב לכם שבת בהר הזה (דברים א ו) ואומר אליכם בעת ההיא (שם ט) ואתן אותם ראשים עליכם שרי אלפים (שם טו). ולא נוכל לומר כי התעכב יתרו עם ישראל חדשים רבים ואחר כן נתן להם העצה, כי הכתוב אומר ויהי ממתרת (להלן פסוק יג). גם יורה על יושר זה הפירוש, שאמר משה לחובב שהוא לפי דעתי יתרו, כאשר אפרש במקומו², נוסעים אנחנו (במדבר י ט). ועוד והודעתני את חקי האלהים (להלן פסוק טז) לא יתכן קודם מתן תורה, כי בראש חודש סיון³

1 ראה בארוך. 2 במדבר י ט. וראה לעיל ג א ובארוך כאן.

יח (א) וישמע יתרו, הנה השמיעה תאמר על הדבר הבלתי הוה ספורנו בזמן המסופר, כי אמנם על הדבר ההוה אז תפול ראייה, לרחוק ולקרוב, כענין "וירא יעקב כי יש שבר במצרים" (ברא' מב א), "וירא בלק" (במד' כב ב), "וראו כל עמי הארץ" (דברי' כח י), ובהיות שיציאת ישראל ממצרים היתה אז דבר הוה, לפיכך אמרו ז"ל¹ מה שמועה שמע, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, מפני

1 מובא ברש"י.

שמות יח יתרו

רכה

חובב הוא יתרו, שנאמר: מבני חובב חותן משה (שופטים ד יא), רש"י ויש אומרים רעואל אביו של יתרו היה, ומהו אומר: ותבאנה אל רעואל אביהן (לעיל ב יח), שהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא. בספרי⁵ חתן משה, כאן³ היה יתרו מתכבד במשה: אני חותן המלך, ולשעבר⁶ היה משה תולה הגדולה בחמיו, שנאמר: וישב אל יתרו חותנו (לעיל ד יח). למשה ולישראל, שקול משה כנגד כל ישראל³, את כל אשר עשה להם בירידת המן, ובכבאר, וכעמלק. כי⁷ הוציא ה' וגו', זו גדולה על כלם³.

5 בהעלותך עח. 6 שעריין לא נתגדל וגלה מארצו (חזקוני). 7 י"ג: וכי.

עמם, הוא דבר שאול שאמר להם כן⁶. ועם כל זה אני שואל על הדעת הזו כשאמר הכתוב וישמע יתרו כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים, ולמה לא אמר ששמע מה שעשה למשה ולישראל כמתן התורה שהוא מהנפלאות הגדולות שנעשו להם, כמו שאמר כי שאל נא לימים ראשונים אשר היו לפניך למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ ולמקצה השמים ועד קצה השמים הנהיה כדבר הגדול הזה או הנשמע כמוהו, השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש כאשר שמעת אתה ויחי (דברים ד לב-לג), וכשאמר ויספר משה לחותנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים על אודות ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך (להלן פסוק ח), ואמר יתרו מזה עתה ידעתי כי גדול ה' (פסוק יא), למה לא ספר לו מעמד הר סיני וממנה יודע כי השם אמת וחותרו אמת ואין עוד מלבדו, כמו שאמר אתה הראית לדעת כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו. מן השמים השמיעך את קולו וגו' (דברים ד לה-לו). ואולי נאמר ששמע יתרו בארצו מיד⁷ כי הוציא ה' את ישראל ממצרים ונסע מארצו והגיע אל משה אחרי היותו חונה בהר סיני אחר מתן תורה, ולא סיפר שהזכיר לו ענין המעמד ההוא כי הדבר עודנו קרוב ועודם שם, וכידוע כי יסופר לו. והקרוב אלי לתפוש סדר התורה⁸, שבא קודם מתן תורה כהיותם ברפידים כמו שאמר במכילתא⁹, רבי יהושע אומר מלחמת עמלק שמע וכו'. שהיא כתובה בצדו, ונסע עמהם מרפידים אל הר סיני, והכתוב שאמר אל המדבר אשר הוא חונה שם הר האלהים (להלן פסוק ה), ענינו כי היה הר סיני בדרך מדין קרוב משם, שהרי משה הלך שם לרעות צאן מדין¹⁰, ובאהרן אמר ויפגשוהו בהר האלהים (לעיל ד כז), והנה יתרו יצא עם בתו והבנים ממדין וכו' אל הר סיני, ומשה היה ברפידים שהוא מקום אחד כמדבר סין, שהכתוב אמר ויסעו מאלים ויבואו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין אשר בין אלים ובין סיני (לעיל טז א), לומר כי מדבר סין מגיע עד הר סיני ויכלול דפקה אלוש ורפידים, ואף על פי שאמר ויסעו ממדבר סין ויחנו ברפידים (שם יז א)¹¹, כך אמר ויסעו ממדבר סין ויחנו בדפקה (במדבר לג יב), ואלוש ורפידים כולם ממדבר סין עצמו, כי המדבר כלו יקרא מדבר סין והמקום שלפני הר סיני יקרא מדבר סין¹², וכמוהו וישבו אל ארץ פלשתים (בראשית כא לב)¹³. והנה יהיה פירוש הכתוב ויבא יתרו חותן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חונה שם ויבא אל הר האלהים¹⁴, כי אל ההר בא ושם עמד, והוא כמו שאמר ויבא אל הר האלהים חורבה (לעיל ג א), וכן ויפגשוהו בהר האלהים (שם ד כז), וכן רב לכם שבת בהר הזה (דברים א ו), ומן ההר שלח אליו אני חותנך יתרו בא אליך (להלן פסוק ו), ויצא אליו משה, ולא נצטרך לומר¹⁵ כי ויאמר יהיה מוקדם, ואפילו אם לא יהיה רפידים כמדבר סין על כל פנים כמדבר הוא, כי לא באו ישראל בארץ נושבת כל ארבעים שנה, וקרוב מהר סיני היה.

6 ש"א טו ו: לכו סרו רדו מתוך עמלקי פן אוסיפך עמו ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל בעלותם ממצרים. 7 [כשיצאו ממצרים עוד לפני מתן תורה]. 8 כלומר, לפרש הכתובים כפי סדר התורה. 9 יתרו מסכתא דעמלק פ"א. 10 לעיל ג א. 11 ומשמע לכאורה שרפידים אינו כמדבר סין. 12 בטור: מדבר סיני. 13 [והרי היו בארץ פלשתים אלא שהארץ כולה קרויה ארץ פלשתים, וחלק מן הארץ גם קרוי כן, כמו מדבר סין. ועיי"ש בדברי רבנו שביארי: וישבו אל עירם אשר בארץ פלשתים]. 14 מכאור שתיבות "הר האלהים" מוסכות על ויבא יתרו, באילו אמר ויבא יתרו וגו' אל המדבר אשר הוא חונה שם ויבא עד הר האלהים – שהוא בין מדין ומקום תניית משה. והנה משה היה חונה או ברפידים ויתרו בא אל הר סיני, ומשם שלח אל משה אני חותנך וגו'. 15 כדעת המפרש בפסוק ה שבא אל משה ממש. ולכן זה שנאמר בפסוק שלאחריו (ויאמר אל משה אני חותנך וגו') פירוש וכבר אמר טרם בואו (כפירוש הר"ב"ע). אבל לפירוש רבינו אין צורך לזה, כי כאשר בא עד הר סיני הסמך למדין שלח אל משה.

2 דהיי"ב לב לא.

מוכת חדש¹⁰. ועוד, כתיב והודעתני את חקי האלהים ואת תורותי (פסוק טז), והנה זה אחר מתן תורה. והעד הנאמן על דברי, כי כן כתיב, אל המדבר אשר הוא חונה שם הר האלהים (פסוק ה)¹¹. ואמר משה לחובב שהוא יתרו¹² כאשר פירשתי בפרשת ואלה שמות¹³, כי חתן משה לא שב אל רעואל הקרוב אליו כי אם לחבב, כי כן כתיב מבני חבב חתן משה (שופ' ד יא). ומשה אמר לו, כי על כן ידעת חנתנו כמדבר (במד' י לא). וידענו כי ישראל עמדו כמדבר סיני כמו שנה. והנה דברי משה יוכיחו, שאמר בפרשת אלה הדברים, ה' אלינו דבר אלינו כחבר לאמר, רב לכם שבת בהר הזה פנו וסעו לכם (דבר' א ו-ז), והנה זה הזמן היה קרוב למסעם, והוא אמר, ואמר אליכם בעת ההיא לאמר, לא אוכל לבדי שאת אתכם (שם שם ט), כי השם הרבה אתכם והנכם היום ככוכבי השמים לרוב (שם שם י). וטעם להזכיר זה להם, כי השם אמר ליעקב, הנני מפרך והרביכתך ונתתיך לקהל עמים, ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחרריך (ברא' מח ד). והנה הטעם, כאשר ירבה זרעך אתן לו את הארץ, על כן אמר ה' אליכם הרבה אתכם (דברים שם), והגיע זמן שתירשו את הארץ, ובעבור שאתם רבים לא יכולתי לבדי שאת אתכם, והוצרכתי לתת עליכם שרי אלפים ושרי מאות. זאת היתה עצת יתרו שנתן לו ממחרת כו' אל מדבר סיני, על כן אמר משה לחבב, שהוא יתרו, כמו שפירשנו, נוסעים אנחנו (במד' י כט). והוא השיב, לא אלך, כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך (שם שם ל). וזהו וישלח משה את חותנו וילך לו אל ארצו (להלן פסוק כז). ועתה אפרש למה נכנסה

10 המזבח שעליו זבח יתרו לא היה מזבח חדש. והמזבח שבנה משה אחר מלחמת עמלק (לעיל יז טו) לא היה לעולות וזבחים. 11 ושם פירש: כי ימים רבים חנה שם. כלומר, זמן ההרהר מציון פעולה ממושכת כתיאור המצב. וזה מן ההכרח שהיה אחר מתן תורה. 12 הכוונה לפסוק במדבר י כט: ויאמר משה לחבב בן רעואל המדיני חתן משה. 13 לעיל ב יח. וראה פ"י הקצר ג א.

באו אל הר סיני, כי כן כתוב בחדש השלישי (להלן יט א). ולעולם יהיה ראש חדש כאשר יהיה כתוב בלא מספר. ובפסוק ובראשי חדשיכם (במדבר כח יא) אפרש זה. והנה יום שני ומשה עלה אל האלהים (להלן יט ג)³, ואחר כן היו נכונים לשלשת ימים (שם טו), וזאת הפרשה דבקה עם פרשת ויבא עמלק⁴ להפריש בין מעשה זה וזה⁵.

3 ע"י רש"י שם. 4 שבסוף פרשת יתרו. 5 דאה בארץ.

ששתי אלה כבר עברו אז. אמנם כשנפרש כי הוציא שהוא כמו "כאשר הוציא", יאמר ששמע כל אשר עשה האל יתברך כאשר הוציא את ישראל ממצרים, והם המכות הגדולות והאותות והמופתים וכו'. ולכן נשאו לבו ללכת בעצמו אל המדבר, ולא שלח על ירי שליח למשה את אשתו ואת בניו, כי חפץ לדרוש אלהים, כענין מלך בכל אשר שלח לראות את המופת אשר היה בארץ².

2 דהיי"ב לב לא.

ולא הי' צריך ללחום בדרך הטבע לתכלית כדי שיטע עוד חמונה בישראל, וא"כ ראוי יתרו קצת לעונש על שבוש לבוא. וישמע יתרו וגו'. [עי' לעיל פי' בשלח (פ"ה צ"ג) ד"ה ויקרא]. אשר עשה חלקים למשה ולישראל עמו כי הוליא הי' את ישראל ממלרים. יראה לפרש כי בחמת הנפלאות הנוראות אשר עשה הש"י לאצד מלרים והתחבולות להטביעם בים ע"י נס נפלא קריעת י"ם, הוא כמעט חילול ד' במקום קידוש ד', כי הלא אפי' דכע"ה אמר לשאול המלך [ש"ה כ"ד ע"ו] אחרי מו ירדוף מלך ישראל אחרי פרעוש א', ומכש"כ ממ"ה הקצ"ה ירדוף אחרי המת הזה פרעה ועמו, כל הגוים כמר מדלי וכאין ואפס נהשבו לו וכמה דורות כיוצא בו כפרעה ומלרים כמה צמורדי אור ולא נמלא שנעשה בזה, כי הקצ"ה אמר [דברים ל"ב מ'] הי' אנכי לעולם, לי נקם ושלם לעת המוע רגלם [שם ל"ב ל"ה], א"כ הרדיפה הזאת חילול הי' חלילה, אך ההי' לזה כמלך שנאצד לו אצן עוצה שצראש כחרו ונאצד צין אפר כירה שהוא מחפש צאפר למצוא אצן כחרו שבו נחטער, והקצ"ה לא רדף את פרעה לנקום מן הפרעוש הזה הלא להוליא לו מרגלויות שבחר מלכותו כי כל עיקר צריחת עולם הוא שימלאו מי שמכיר אותו ועוזדים אותו כאצרהם יחק ויעקב ועדת יעקב וצבצולם נצרא כל העולם אפילו מלאכי מעלה וכסא הכבוד הכל עפלים לזה וכמעט אצדה האמונה ונכרתה מפיהם של ישראל צמלרים עד שהולרך לעשות נסים ונפלאות לחזק האמונה צזרעם של אצות וזכה פרעה שפרע לו הקצ"ה עונותיו לעין כל צעוה"ז שעל ידו נתחזק האמונה בעולם, והיינו דאמר מרע"ה [לקמן ל"ב י"ח] למה יחרה אפך בצעמך אשר הולאת מארץ מלרים ציד חזקה כי אס יכלם ויאצדם צמדצר ולא נתקיימה מחשבתו א"כ לא הי' אצידה מלרים לטובת ישראל ולחזק חמונה הלא לנקום צפרעה א"כ תיכדר קו' לדוכתי אחרי מי רדף מלך ישראל.

פ"ז ע"ב] לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים דאיכה חרתו, ע"כ כתיב [ויקרא כ"ו מ"ד] ואף-גם זאת צביותם, בארץ אויביכם. כתבתי זאת עפ"י משפירש"י כשנתגייר נקרא יתרו כי יתרו צל"ת צ"ש "אף גם" דוק ותשכה.

וישמע יתרו וגו'. את כל אשר עשה חלקים למשה ולישראל עמו. יש לפרש דחלקים קאי חמשה שטעה הקצ"ה למשה חלבים א) כמש"כ [לעיל ז' א'] ראה נתחיד חלבים לפרעה א) ולישראל עמו שטעה וצחר ישראל לעמו כמש"כ [דברים ל"ב ט'] כי חלק ד' עמו, ונכון למ"ד יתרו אחר מתן תורה צה א**).

וישמע יתרו. וכתב רש"י מה שמועה שמע וצא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. י"ל כי עיקר ציאת יתרו ועשיית חסדו עם ישראל הוא שצא ללמד דעת ולחקוע חמונה בלכותם, יען כי רק הוא ידע להצחין כי גדול אדונינו מכל חלבים, מפני שלא הי' ע"ז שלא עזדה, ושז כששמע ניסוי מלרים וים סוף ידע כי גדול הי', כד"י עתה ידעתי כי גדול הי' מכל החלקים, וע"כ א"ל מרע"ה [צמדצר י' ל"ח] והיית לנו לעינים. ונראה דנתעורר ע"ז, ע"י ששמע קריעת ים סוף שהי' רק אצות ומופתים, ושז שמע נאחון ישראל צמלחמת עמלק, בצבצויות ולא צאצות וצמופתים, מזה הצין שישראל מקטני חמונה כאשר כתבנו למעלה צשם ספר מעשי הי' ב), והולרך מרע"ה ללחום בטבע כדי לתקוע חמונה בלכותם כנ"ל, ומזה נשא לצו לצוא המדצרה ללמד לדעת הש"י, וזה מה שמועה שמע וצא, קריעת י"ם, צנס, ומלחמת עמלק, בטבע, ע"כ נתעורר לבוא. והנה הגם שהי' לו צזה זכות גדול, מ"מ יש לו קצת עונש, כמו כל הגרים, שאחז"ל [יצמות מ"ח סע"ב] מפני מה גרים מעונים מפני ששהו לבוא תחת כנפי השכינה, והי"ג חילו הקדים יתרו לבוא טרם מלחמת עמלק אחר קריעת י"ם מיד לנטוע בלצם האמונה הי' מרע"ה יבול למחות ולעקור זכר עמלק לגמרי,

ודבר זה צריך ביאור רחב נחבאר בדברינו כמה פעמים. ב) במקור לעיל מינ"י כ' מרן בזה"ל: טעם שהתעצל [מרע"ה במלחמת עמלק] כ' במעשי הי' פ' בשלח הואיל וישראל היו מסופקים אז היש הי' בקרבנו אם אין, ואם ילחם הוא יעשה אצות ומופתים כדרכו ויעקרו מן השרש, אך ישראל לא יאמינו כמו שלא הועיל להם קריעת ים סוף, ע"כ שלא יהושע ללחום רק מלחמת טבעי' ועמלק גוי עז וישראל עיף ויגע והי' מלחמה כבידה ומרע"ה עמד בתפלה וראו ע"י הרמת ידו גברו וע"י הגחת ידו נפלו וידעו כי יד הי' עשתה זאת ולא עצר יהושע כח אלא לחלוש עמלק והי' רק מלחמה טבעיות.

א) וכ"פ הבעה"ט. — וכע"ז פי' תז"ל ביעקב במגילה י"ח ע"א. א*) בשמו"ר הי' ב': "והקב"ה קרא למשה בשמו שנאמר ראה נתחיד חלקים לפרעה". א**) ובדרשות ח"ב, רס"ו ג' בהגה' שער יוסף העתיק מש"כ מרן בזה"ל: וישמע יתרו כהן מדין וגו' י"ל ששמיעה זו הבנת הלב ר"ל שהבין שהקב"ה עשה את משה וישראל לאלהים ממש וכמו שמבואר אצלינו באר היטב על פסוק [ויקרא כ"ו מ"ה] אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים להיות להם לאלקי' ע"ש, ע"י שנודע לו כי הוציא הוי' את ישראל ממצרים ולא באל שדי שנראה בו לאבות כ"א בהוי' וממילא שהם יקראו בשם אלקי' — תורת משה השלם - ב' (שמות) / סופר. משה בו שמואל (עמוד 92) {726077}

קונטרס שם האחד אליעזר

ועתה אבא בג"ה להוכיח מגדולת התנא הקדוש רבי אליעזר. גם בטעם שמו הגדול אשר עמך וקראתי שמו

קונטרס

שם האחד אליעזר

בטהרה (הר"מ ברלין). וכן נראה מלשון הר"ש בפרה ע"ש. דכיון דר"א מקיל בכולי פרה, לא מסתברא ליה להש"ס לומר דכלל גדול זה ששינוי לא חידשו דבר בפרה לא יהא אליב"י דר"א ג"כ:

לשמים, נרמז לו על חוקי דיני פרה שהיו שונים בשמים משמו שעל ידו נגלו בארץ.

ויש לפרש מ"ש עוד בפסיקתא וצמדנר רצה שם אקרא דאלה

הדברים עשיתים, כבר עשיתים לר"ע

והצירוי, דברים שלא נגלו למשה נגלו לר"ע והצירוי, עיקרו נרמז לטעמי פרה שאמרו בפסיקתא שם שלא נגלו למשה ושעליהן אמר שלמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה, ונגלו לר"ע והצירוי דקאמר עיקרו הוא ר"א הפותח תחלה בטעמי פרה ואחריו החזיקו ר"ע וסייעתו. ואין לתמוה אחרי שר"א רבו דר"ע היה, איך יכלול כלשון הצירוי דר"ע, דמלינו כיוצא בו צ"פ ד' מיתות [סנהדרין סח.] כשחלה ר"א וננסו ר"ע והצירוי לזקרו והיה שם ר' יהושע רבו דר"ע בכלל כדאיתא שם שעמד ואמר הותר הגדר, ועי' מש"ל בקונטרס עמק הצרכה אות ה' צ"ג. [וצפירוש ההיכלות להגר"א זשיכל ד' ציאר טעם למה נקראו עשרה הרוגי אמונה בשם ר"ע והצירוי אף שהיה צה"ג רש"ג הראשון ור' ישמעאל בן אלישע כהן גדול שהיו קודמים לו ולא היו הצירוי [וכן ר"א רבו היה צמניס אלא שניצל לפי הזוהר וכמשי"ל אי"ה], שהוא מפני שר"ע היה עיקרן, כי הוא נגד נשמת יעקב עצמו שצאה צישכר והשאר היו שאר בני יעקב ע"ש]. ושזו מלאתי מפורש כלשון גמ' דמסכת כלה [כי צעל מנורת המאור היה לו גמ' על מסכת כלה והזכירה כמה פעמים בספרו, וכאשר כתבתי ע"ז צמדנר מיוחד צ"ג, והצאתי שגם צעל גנת אגוז וצעל ראשית חכמה היה לפנייהם גמ' זו ע"ש]. שהציא צעל מנורת המאור סוף ספרו סי' של"ז

[*] דמקשה הצרייתא דמס' כלה דקרי לר"ע [צעזדלא דהתם עס ר"א ור"י רבותין] מעיקרא רבותיו והדר קרי ליה הצירוי, ומשני דכיון דקחזו דגבר עלייהו קרי ליה הצירוי, ומשמע דהיינו שראו שנתחכם ונלח רבותיו צה"ג עוצדא. [אלא שיש מקום לפרש דצה"ג עוצדא לחודיה שנלחם, הוא שחלקו לו כבוד זה

(א) בפסיקתא דפ' פרה וצמדנר רצה חקת פי"ט אמרו בשעה שעלה משה למרום שמע קולו של הקב"ה ששוקק צפרשת פרה אדומה ואומר הלכה בשם אומרה רבי אליעזר אומר עגלה צת שנתה ופרה צת שמים, אמר לפניו רבש"ע יהי רצון שיצא מחלציי, א"ל חייך שיצא מחלצייך שנאמר ושם האחד אליעזר, שם אותו המיוחד

[*] הגדה"ה ולפי פירש"י בתורה מן הש"ס דנדריים [ל"א:]: שהילד שלא נזדרז משה למולו במלון ונענש עליו ה"י אליעזר, [ושלא כדברי התרגום יונתן שם שה"י גרשם ומפני התנאי עם יתרו כדאיתא במדרשים, ולדבריהם י"ל שלכן נתגלגל הדבר ויצא ממנו יונתן בן גרשם שנעשה כומר לפסל מיכה, [וכ"מ אח"כ בס"ד בליקוטי תורה להאר"י ז"ל ס"פ שופטים ע"ש]. יש לומר שלתקן זה היה ר"א זריו ומזרו בני עירו במצות מילה, כדחניא בר"פ ר"א דמילה [ק"ל]. שהיו כורתין עצים לעשות פחמין לעשות ברזל בשבת, ותני שם עיר אחת היו עושין כר"א, פעם אחת גזרו על המילה ועל אותה העיר לא גזרו וגם היו מתים בזמן. [ואולי י"ל שנרמז זה בדברי משה כי אלקי אבי בעזרי ויצלני מחרב פרעה, שהתפלל משה שבוכותו של ר"א זה היוצא מחלציו יצלו מהגזרה ומחרבו של מלאך המות:]

אליעזר [*] [דהו"ל למיכתז ושם השני וכתיב האחד דרש ליה המיוחד כדדרשין צכה"ג ציומא [לד:]: ומגלה [כח]. מיוחד שצדק. ועי' בספר הקנה הגדול [עט א'] מ"ש צוה], וצאמת נראה שר"א לא לצד שהתחיל צפרה תחלה [וכלשון הפסיקתא עתיד לפתוח צפרה תחלה], אלא צכולה מס' פרה שמעתייה דר"א צפומן יותר מכל שאר התנאים, ואף תלמידיו ר"ע, ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ור"ש צבות המשנה וראשי המדברים בכל מקום, כאן צפרה דצריהם מועטין נגד דברי ר"א, [וכשנעמוד למנין הנה צמשה אמר ר"א י"ט דברים צפרה, ועוד צ' דברים השנויים צתוספתא חדשים שלא נשנו צמשה, ולצד ההיא דתוספתא פ"ד דיחידלה היא דר' יהודה תני לה משמ' דר"א] הרי הן כ"א דברים, ויש

לרמז שהוא כמנין שם אהיה שצאמת שממנה שורש טהרת פרה מי יתן טהור מטמא שהוא שער החמשים המהפך מטמא, א' צוה. ולא עוד אלא שר"א הראה כמו צפרה כחא דהמירא, אף שצבוב המקומות ר"א מחמיר וכשיטת צ"ש המחמירין בכל מקום, אצל צפרה הוא מיקל שכל דבריו צפרה להקל חוץ משלשה דברים, וזהו שאמר ר' יהודה צתוספתא דפרה פ"א והלא אין דבריו של ר"א צפרה אלא להקל אלא שר"א אומר כשרה ור"י אומר כו', כן הוא נוסחת הגר"א שם, [והר"ש שם פי"ט מ"ד גרס כ"א ונדחק לפרשה ע"ש]. ואף שצפירוש

הנדפס בשם הגר"א כתוב שם פי' להקל צה"ג מילתא, הנה צפירוש כ"י הנמלא אצלי אין כתוב זה כלל, ואולי המסדר ומדפיס הפירוש הוסיפו מלשון הר"ש. ואע"פ שצפירוש דברים מחמיר, שייך לומר כל דבריו להקל משום רוצא, וכיו"צ פירושו המוס' פ"ק דנדה [ה] סד"ה ר"מ כו' הא לדמירין ר"מ מחמיר צתמים ע"ש [*], וע"ל צצאורי סוף פ"ק אות כ"ח שכתבתי שמ"ש רבי יוחנן בן זכאי כך יעלו רית חוקי תורה מפניך

[*] [הגדה"ה דע כי בעל מנורת המאור מביא בספרו בכמה מקומות גמ' דמס' כלה. עי' סי' כ"א, סי' קע"ט, סי' ק"צ, ר"כ, רמ"ה, שכ"ד, של"ב (וסי' של"ז שהבאתי בפנים). וכן מצאתי בספר גנת אגוז להר"י גיקטליא סוף ח"ב שער ביאור הגמטרי (פ"ד ב' בדי זאלקווא) שהביא מארז"ל ממס' כלה שהוא נאמר בלשון גמ' (וקרוב בלשונו ללשון המאמרים שהובאו במנורת המאור הנז'). גם המסכת כלה הברייתא עצמה. נראה שה"י לפני המנורת המאיר גדולה הרבה יותר משלפנינו, והיתה נחלקת לפרקים כמו שהביא בכ"מ (עיין בהקדמתו לנר הראשון וסי' ט', כ', כ"א, ל"ט, קע"ז, ק"צ, של"ז) פרק ר' יהודה, ובסי' ר"כ הביא פ' כיצד מרקדין. ובסי' ע"ח בפ' קמא דמס' כלה. ובסי' ר"י"ב הביא פ' בן עזאי. ונראה שכמה פרקים ממס' דרך ארץ שלפנינו. חוברו לה יחידיו למס' כלה לפני המנורת המאור (וכן הגר"א מוילנא ז"ל בהגהותיו למס' סגות חיבר שני פרקים הראשונים ממסכת דרך ארץ שלפנינו עם מס' כלה ע"ש בהגהת תלמידו מהר"ם בזה), כי הביא בסי' שכ"ד במס' כלה פ' דרכן והיינו פ' דרכן של ת"ח שהוא פ"א ממס' דרך ארץ זוטא לפנינו. וכן הוא להדיא בסי' של"ב. גם פ' שנו חכמים המחובר אצלנו למס' אבות (ונמצא בתנא דבי אליהו זוטא סי' י"ז) הזכירו במנורת המאור סי' רמ"ה לפרק ר"מ במס' כלה (אבל בסימן רמ"ד וסי' רנ"ג הביאו בשם פ' ר"מ סתם). ומצאתי שהחסידי בעל ראשית חכמה שער העונה פ"ג במעלה ח' הביא מאמר ממס' כלה רבתי פ' הוי דן את חבירך ע"ש, ויראה שמש' כלה שלפנינו היא כלה זוטא, ושבידים ז"ל היה מסכת כלה רבתי:]

קונטרס שם האחד אליעזר

יא

כיון ששמע את דבריה נטל ממנה רשות לקדשה, והיינו דר"א לטעמיה ב'פ' הנשרפין [סנהדרין ע"ו]. שהמשיא בתו לזקן עובר משום אל תתן את בתך להזנותה, אבל כאן שהיא בעצמה ברשותה (ולא האב משיאה בע"כ) וכשנתרצית לכך לכן קידשה לסוף, אבל תחלה נמנע ג"כ משום האי טעמא:

שצגדולים משל יוסף, ונתכוון לתקן צוה, פחו כמים של ראובן. וצירושלמי דיבמות פ' י"ג ה"ב אמרו שאמו דחקה אותו שישאנה, אולי היה באמו ניזון בלהה (אשת יעקב אביו שהיא כאמו) והמתין כ"כ לישאנה עד שדחקה אמו שישאנה צהיתר, וכן אמרו עליו צספ"ב דנדרים [כ:] וצמס' כלה

מגלה טפה ומכסה טפה [למעט הנאחז] ודומה כמי שצפאו שד. [ולשון שצפאו שד פ"י צתיקוי וזהר תי' י' [כ"א]. דליהו שד מן שדי, וציאר הגר"א שם צפירושו שלכן היה נוהר צנניעותו שלא יסתלק היו"ד וישאר שד ח"ו, ומכוין לענייניו לשון שצפאו שד ר"ל שצפאו כצר צענין בלהה, לכן עתה היה נוהר לקדש עצמו צמותר לו למעט הנאחז, וצליקוטיי פ"ק דקוטה [ד.] צארתי צס"ד דשיעורי הערה דהתם דאמרינן כל אחד ואחד צעצמו שיער, שיעורא דר"א דהתם וזמר מכלהו, ולטעמיה שהיה ממחר מגלה טפה כו' ודומה כמי שצפאו

כו':

וזהו שאמר ספ"ב דנדרים [כ:] שהיה מספר צחלות ואמר טעמו שלא יתן עיניו בצאה אחרת וצמלא צאין לידי ממורות, ור"ל בני תמורה דלהלן שם, והוא מפני שראובן היה צו קלת כעין זה ח"ו, ע"י צוהר ויחי [רכ"ב:] דיעקב לאו רעותי למיחצ קמי' צהאי כו' שאר חייבי עלמא דעצדין הריא עוצדא צשמא אחרא איקרין כו', וע"י צמג"א סי' ר"מ סק"ט, לכן ה"י חושש ליזהר צזה מאד. [ואולי מ"מ מענין זה צראובן הוא שניתן מקום שיתגלגל הדבר שר"א היה עם הארץ עד כ"ח שנה, וע"י מ"ש צוזהר וילא צסתרי תורה [קנ"ה]. דהא לא משך כו' ונפשא דילי אצחלף כו', וכשהגיע לכ"ח שנה אז האיר צו כח"ו וראשית אונו של נשמת ראובן ציתר שאת ועוז ולמד תורה]:

ובבלל זה שנתכוין לתקן חטא ראובן, לא פלט מיניה לגמרי בלא סבל עונש ייסורין מענין ראובן ג"כ, והוא מה שצרכוהו, שנתגלגל הדבר לצבול נגד מ"ש ארור שוכב עם אשת אביו [וכמ"ש צשצת שם אפשר יעמדו צניו על כו' ויאמרו להם ארור שוכב כו'], ולא הותר הנדר עד יום מותו, וכמו ראובן שלא היתה גמר סליחתו עד צבקש עליו משה רחמים לאחר מותו יחי ראובן ואל ימות, [וכבר פירשו המחצרים ז"ל מ"ש צתרגום אונקלוס שם אל ימות צמותא תנינא, שרמו על ר"א שצאה צו נשמת ראובן פעם שני, שהתפלל משה שינצל ולא יהרג, ויש צענין ראובן עם יוסף רמזים על ענין ר"א שלא יהרג, יד אל תשלחו צו [בלא ו' השימוש דויד] צגימטריא אליעזר צן הורקנוס. למען הניל אותו מידם צגימטריא זה אליעזר צן הורקנוס עם הכולל, ויאמר לא נכחו נפש צגימטריא אליעזר הגדול, לרמוז שהוא ממת הגדולה]:

(א) **וייש לצאר, שלצד חטא מכירת יוסף של ראובן דארמי לצירא שתיקן ר"א צמה שנתפס, הנה תיקן ר"א ג"כ חטא ראובן בצלהה [דהכי ס"ל לר"א ספ"ו דשצת [ג"ה]. וצ"ר דראובן חטא], והוא כמ"ש צצבות דר' נתן פט"ז אל תתמה על יוסף הצדיק (שעמד צנסיון אשת אדויו) שהרי מעשה דר' צדוק גדול ממנו כו', ואל תתמה על ר"ע על ר' צדוק שהרי מעשה דר"ע גדול הימנו כו', ואל תתמה על ר"ע שהרי מעשה ר"א גדול הימנו שגידל את צת אחותו י"ג שנה עמו צמטה, [אולי חשב שמה יש צציתו מאנשים שאינם מהוגנים וכעוצדא דההוא חסיד צפ' מפנין [קכ"ז]. שאמר שמה תלמיד שאינו צדוק כו'],**

עד שצאו לה סימנין וקידשה ע"כ [*], הרי ששנו כאן צצבות דר' נתן נסיון זה דר"א שצבש יצרו י"ג שנה שהיתה עמו צמטה כנסיון הגדול

לקראו אח"כ חצרו ולא צשאר דוכתי, וכן י"ל שזה הוא צצמתני דקוטה פ' כשם [כ"ז:] אמר ר' יהושע על ר"ע צשם תלמיד רבי יוחנן צן זכאי ולא אמר תלמיד תלמידך [כדקאמר אח"כ על ר"י צן הורקנוס], שהרי ר"ע תלמיד ר"א ור"י תלמידי רבי יוחנן צן זכאי היה, אלא מפני שנתחכם אח"כ כאילו היה חצירם של ר"א ור"י חלקו לו כבוד שלא לקרותו צשם תלמידם רק תלמיד רבי יוחנן צן זכאי רבם. וולר"י צן הורקנוס שקרא תלמיד תלמידך פרש"י שהיה תלמיד ר"ע, וקלת רחוק שחלמידי ר"ע יהיו דורשים אז צו ציום שמינו ראצ"ע לנשיא שהיו כולם חצרי ר"ע רבם, ותלמידי ר"ע עדיין קטנים היו צאותה שעה, ורשצ"י תלמיד ר"ע היה התלמיד ששאל השאלה דתפילת ערבית רשות או חובה אז, אצל שיהיו דורשים צו ציום קשה קלת, ואע"פ שאמרו עדיות צו ציום נשנית, וצמס' עדיות נשנו דצרים הרבה מתלמידי ר"ע, אין להצ"ר כ"כ מעדיות שלכל מסורה כל השומע יצא ויעיד [גם י"ל שהוספו מענינה אח"כ צדור שלאחריו כמ"ל צקונטרס בית דיק ס"ד ע"ש], אצל לדרוש לא מסתברא שדרשו תלמידים אז. אלא יש לפרש שהיה מתלמידי ר"א ור' יהושע, וכענין חצירו של ר"ע וחצירו היה ר"י צן הורקנוס, וקראו ר' יהושע תלמיד תלמידו של רבי יוחנן צן זכאי, מפני שר"א ור"י תלמידי רבי יוחנן צן זכאי היו]:

(ב) **ואמרו** על ר"א שם האחד המיוחד, כי הוא נתייחד צין גדולי התנאים הראשונים, להיות יסוד תורה שצעל פה יסוד המשנה ויסוד הקבלה כמשיח"ל א"ה, וגדלוהו צשם טוב לקרותו צשם ר"א הגדול, אף כי לא נצמלא עוד חנה אחר שנקרא ר' אליעזר ציו"ד סתם צכדי שיהיה צריך להזכירו לסימנא מהם צשם הגדול, [כי ר' אליעזר צן יעקב ור' אליעזר צנו של ר"י הגלילי שנקראו ציו"ד לא נזכרו צשום מקום צשם רק צשם אצותיהם ג"כ], אלא שפירשו הטעם צדרוש הרוגי אמונה (הנלפס ס"ס הכוונות) וכן הגר"א צפירוש ההיכלות שפניו שהיה צו נשמת ראובן כמ"ש צוזהר חדש [ע"ב]. סוף איכה צר חד דליהו ראובן כו' על דיהב עיטא למירמי לצירא אצפיס איהו צצירא ואשחויצ ודא איהו ר"א הגדול כד תפשוהו למינות ויהצוהו צצירא ואשחויצ נשמתא דראובן, ע"כ, והיינו עוצדא דפ"ק דע"ג [טו]: ותוספתא ספ"ב דחולין וקהלת רצה פ"א פ"ט צר"א הגדול שנתפס למינות וניצול, [ודלא כעמק המלך שער עולם התורה פס"ו שהציא הנוסחא ר"א צן פרטא כד תפשוהו למינות, ופירשה שהוא עוצדא דר"א צן פרטא [שם ט"ז]. ונוסחא משוצשצת נודמנה לו], ולכן נקרא גדול על שם ראובן הצבור גדול אחיס. [והדצרים מכוונים למ"ש צצמגלה עמוקות אופן ע"צ שר"א נשמתו צחסד ועליו רמו משה את גדלך שהראהו הקצ"ה נשמת ר"א ע"ש, והוא נשמת ראובן כמ"ש צוזהר וילא [קנ"ג:] ופי' ויחי [רל"ה]. וע"י צלקוטי תורה וילא וצפירוש הגר"א לצפרא דנניעותא פ"ק [ט"ז ד] צארובה, וזהו לשון הגדול, לרמוז שהוא ממת הגדולה]:

(ג) **וייש לצאר, שלצד חטא מכירת יוסף של ראובן דארמי לצירא שתיקן ר"א צמה שנתפס, הנה תיקן ר"א ג"כ חטא ראובן בצלהה [דהכי ס"ל לר"א ספ"ו דשצת [ג"ה]. וצ"ר דראובן חטא], והוא כמ"ש צצבות דר' נתן פט"ז אל תתמה על יוסף הצדיק (שעמד צנסיון אשת אדויו) שהרי מעשה דר' צדוק גדול ממנו כו', ואל תתמה על ר"ע על ר' צדוק שהרי מעשה דר"ע גדול הימנו כו', ואל תתמה על ר"ע שהרי מעשה ר"א גדול הימנו שגידל את צת אחותו י"ג שנה עמו צמטה, [אולי חשב שמה יש צציתו מאנשים שאינם מהוגנים וכעוצדא דההוא חסיד צפ' מפנין [קכ"ז]. שאמר שמה תלמיד שאינו צדוק כו'],**

עד שצאו לה סימנין וקידשה ע"כ [*], הרי ששנו כאן צצבות דר' נתן נסיון זה דר"א שצבש יצרו י"ג שנה שהיתה עמו צמטה כנסיון הגדול